

ANGELS IN AMERICA

DEL 1: MILLENNIUM - EN GAYFANTASI OM EN NATIONS ANGELÄGENHETER

AV TONY KUSHNER

PREMIÄR 23 SEPTEMBER 2017

PÅ HIPP

MALMÖ STADSTEATER

ANGELS IN AMERICA

DEL 1: MILLENNIUM
– EN GAYFANTASI OM EN NATIONS ANGELÄGENHETER

Av Tony Kushner

Premiär på Hipp 23 september 2017

Originaltitel Angels in America – Millennium Approaches:
A Gay Fantasia on National Themes

Angels in America producerades ursprungligen av The Eureka Theatre, San Francisco, maj 1991. Den är även framförd av Center Theatre Group/Mark Taper Forum i Los Angeles samt producerad i New York på the Walter Kerr Theatre av Jujamcyn Theatres, Mark Taper Forum med Margo Lion, Susan Quint Gallin, Jon B. Platt, The Baruch-Frankel-Viertel Group och Frederick Zollo tillsammans med Herb Alpert.

Förlag Teater & Musik
Översättning Nils Gredeby

Regi Anders Lundorph
Scenografi Nicolaj Spangaa
Kostym Maria Gyllenhoff
Ljus Malthe Haugaard
Mask Åsa Trulsson

ROLLISTA

ROY M. COHN	Fredrik Gunnarson
JOE PORTER PITT, ESKIMÅN	Sven Boräng
HARPER AMATY PITT, MARTIN HELLER	Mari Götesdotter
LOUIS IRONSON	Mattias Linderöth
PRIOR WALTER, MANNEN I PARKEN	Henrik Svalander
MR LIES, BELIZE	Jimmy Endeley
RABBI ISIDOR CHEMELWITZ, HENRY, HANNAH PORTER PITT, ETHEL ROSENBERG	Cecilia Lindqvist
ÄNGELN, EMILY (sjuksköterska), HEMLÖS KVINNA	Susanne Karlsson

FREDRIK GUNNARSON

SVEN BORÄNG

MARI GÖTESDOTTER

MATTIAS LINDERÖTH

HENRIK SVALANDER

JIMMY ENDELEY

CECILIA LINDQVIST

SUSANNE KARLSSON

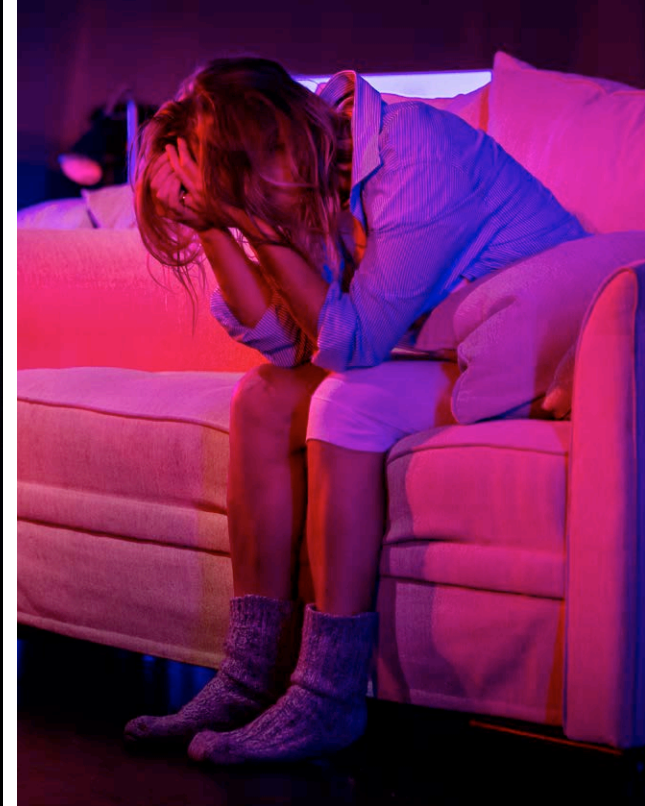
FOTO: JOHAN SJÖVALL

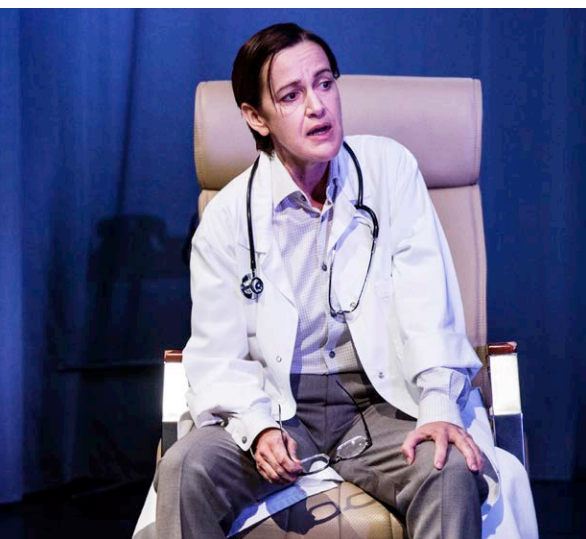
Den dagen världen blev cynisk

Jag var barn på 80-talet. Jag kommer ihåg att Reagan och Gorbatsjov pratade om nedrustning. De skulle komma fram till ett system som gjorde att den ena supermakten inte bara kunde trycka på knappen och förstöra världen. Min värld. Reagan satt vid den knappen från 1980. Han kunde ödelägga hela jorden på en sekund om han inte var glad. Då var jag 5 år. Precis som min pappa kunde bli arg, kunde Reagan också bli arg. Reagan menade att USA sackade efter i kapprustningen. För att nedrusta, så måste man först upprusta. Jag visste vad kärnvapen var, för jag hade sett provsprängningar på TV. Reagans USA var anti-kommunistiskt och Sovjetunionen var kommunistiskt. Miljoner av kommunister. De var de farliga röda. De som var skyldiga till Vietnamkriget. Hörde jag folk säga. De röda tror inte på Gud. Och om de var upp till dem så skulle jag dela alla mina leksaker med barnen i Afrika. De vill förstöra västvärlden. Min värld. Min skola. Mitt land. De röda är farliga. Tänk bara på anklagelserna mot Olof Palme. Han var spion. Även om man inte kunde se det på honom. Han blev skjuten. Då var jag 10 år gammal. Vem sköt honom? Blir man skjuten om man inte håller med Reagan? Attentatet mot Reagan hände 1981. Då var jag 6 år gammal. Blir man skjuten om man är Reagan? Nu sitter Trump och Putin (och Kim Jong-Un) vid den farliga knappen. Det är farligt att berätta för folk vad man tänker och känner. De kommer bara hata dig. Bättre att hålla tyst så att jag inte blir skjuten. Jag var 10 år då jag var rädd för de män som satt vid knappen. De kunde släcka solen på en sekund. Jag är fortfarande rädd, men jag har vant mig vid att vara rädd. Jag är 42 år, men inuti är jag fortfarande 10 år.

Sen kom AIDS. 1981 kom AIDS också till oss. Men vi pratade inte så mycket om det i början. Mer än 5 000 hade dött i USA, innan Reagan nämnde ordet AIDS offentligt. Folk sa att det var ett straff från Gud. Någon sa att det var på grund av västvärldens dekadens. Jag var ett barn då, men detta sägs fortfarande i t ex Ryssland och Uganda. Och igår hörde jag någon säga det i Malmö? Sedan sa någon att de var de homosexuellas fel. De hade haft sex med apor från Afrika, hörde jag vuxna säga, och för övrigt var det emot Guds vilja att vara homosexuell. Eller att vara sexuell överhuvudtaget. I varje fall för mycket sexuell. Det tycker Gud inte om. Plötsligt pratar alla om AIDS. Det fyllde TV-programmen. Det var kondomreklam överallt och kändisar som blev plötsligt homosexuella från en dag till en annan. Folk jag gillade också. Jag var 12 år. Det kom information. Det smittar bara genom samlag. Tror vi. Det drabbar bara homosexuella. Tror vi. Jag var 15 år 1990. Hela det liv som jag skulle kasta mig ut i, hade plötsligt blivit farligt. Sex var inte roligt, det var skitfarligt. De vuxna hade berättat om fri sex på 70-talet. Du är själv ett resultat av fri sex, av den sexuella revolutionen, men glöm det. Nu är det farligt. Jag vågade inte bli vuxen. Det lät väldigt farligt. Jag borde hålla mig borta från sex. Och särskilt från de homosexuella. Rör inte dem. Prata inte med dem. Hela det livet som skulle öppna sig, stängde sig. Till den dagen, då jag tänkte fuck it. Jag var 18 år. Jag vande mig vid kärnvapen. Jag vande mig vid AIDS-skräcken. Dör jag, så dör jag. Det är farligt att leva. Man kan fortfarande inte lita på vad de vuxna säger. De är fulla av lögn. Jag vande mig vid att vara rädd inuti och cynisk utanpå. Jag hoppas, att jag en dag kan blir avvand från det igen.

Anders Lundorph, regissör

Kushners amerikanska dröm

Varför *Angels in America*? Varför nu? Vad är det som gör att Tony Kushners epos över aids-årens USA drar över hela världen just precis i dessa dagar?

Förutom här på Malmö Stadsteater har den nyligen spelats på National Theatre i London, dessförinnan i Finland, på Broadway, på Stockholms Stadsteater. Och i vinter sätts den upp på Dramaten.

Det finns förmodligen inga enkla svar på denna återaktualisering, åtminstone inte sådana som inte kan härledas till det gamla vanliga om de verk som passerat nålsögat och förvandlats till klassiker: Därför att det är en så fruktansvärt bra pjäs. För så är det. Tony Kushners episka svit från 1991 respektive 1993 saknar egentligen motsvarigheter inom den moderna världsdramatiken, de båda pjäserna *Millennium approaches* och *Perestrojka* är lika flyhänta i språket som de är nyskapande och ambitiösa i struktur, upplägg och politisk analys. Men inte bara det. Vid urpremiärerna innebar de något av ett slutgiltigt kulturellt genombrott för en hel sexuell minoritets lidande i kölvattnet av aidskatastrofen.

Möjligen är det i dag svårt att känna samma svindlande känsla som förmodligen genomför den publik som såg den under dess första spelår. Tiden är en svår fiende och många av de tabun som då äntligen baxades upp på scen – gaykulturen, explicita samkönade sexscener, strukturell rasism – är i dag legio, på scen såväl som i rörliga medier.

Också på andra sätt har tiden kommit i kapp. Hbtq-communityt, som då fortfarande dog i tystnad eller kämpade i hård motvind för sina medborgerliga rättigheter har i dag – här i väst, nota bene – på det stora hela släppts in i stugvärmen. Och inte minst: i västvärlden har aidskatastrofen om inte stormat klart så åtminstone bedarrat, till följd av forskning, bromsmedicinernas genombrott och en kompromisslös aktivistisk kamp.

Ändå är stora stycken av *Angels in America* en fortfarande hisnande upplevelse. Inte minst politiskt. Få samtida dramatiker har, som Tony Kushner, kopplat ett så heltäckande grepp om, inte bara maktens öppna förakt och ofta obönhörliga exploatering av

samhällets normavvikande element, utan också om själva föreställningen om USA, om det amerikanska projektet. För i *Angels in America*, som utspelar sig under Reagans 80-tal, finns det ingen bäring för den dåvarande presidentens ord om USA som "a shining city upon a hill". Här rör sig rollgalleriet snarare i ruinerna av ett havererat amerikanskt löfte. Flyktingströmmarna ökar, ozonlagret luckras upp, homosexuella män dör i en mystisk sjukdom.

Anledningen till denna undergångsstämning som präglar Kushners vision av USA visar sig så småningom ha en religiös orsak. Gud har övergivit sin skapelse och dessutom gjort det av en väldigt konkret orsak: därför att människan förflyttar sig över världen. Migrationsströmmar, sexuella och fysiska överträdelser, den eviga driften att sträva efter ett bättre liv har stört ordningen i himlen och fått hierarkierna att rämna. Än finns hopp om att Gud kan återvända. Men då måste människan lova att sluta korsa kontinenterna och sträva en tryggare tillvaro, hon måste sluta beblanda sig med andra och finna sig i sin plats i den gudomliga hierarkin.

När huvudpersonen i denna politiska undergångsfresk, den aidsjuke Prior Walter, får höra om dessa villkor vägrar han att underkasta sig dem.

Människan, menar han, har bara ett öde – och det är att driva utvecklingen framåt. I den kampen finns det endast en strategi: att människan gör upp med sin egen omynlighet och, som Prior säger, kräver mer liv. Människlighetens slutmål är mångfalden, myllret, brokigheten.

Det gör att titelns änglar i Amerika inte enbart ska förstås som de övernaturliga, himmelska inslag som emellanåt bryter och träder in i den skenbart realistiska dramaturgin. De utgörs i minst lika hög grad av den pluralistiska människosamling som be-

folkar scenens USA, den i grund och botten helt osannolika blandningen av bögar och mormoner, svarta och homofober, socialister och republikaner, som på ett yligt plan inte har någonting gemensamt, och som därför inte borde kunna samexistera, men som just därför bildar själva kittet i den amerikanska idén om en plats för tolerans och frihet, om en smältdegel.

En sådan mångfald innebär emellanåt smärtsamma inslag och det hymlar heller inte Kushner med. Hans perspektiv är snarare dialektikernas. Snart sagt samtliga rollfigurers rötter att spåra tillbaka till historiska trauman – svältären och pesten i Europa, den religiösa förföljelsen, slaveriet, antisemitismen och Förintelsen – men som kollektiv betraktat är de samtidigt ett uttryck för Kushners socialistiska framtidsoptimism. Människligheten har ett öde, en skyldighet att låta de såriga erfarenheterna komma till uttryck i samhällsbygget, att göra världen bättre. Därför är det också i själva idén om USA som den politiska potentialen till en rättvisare och friare värld finns. En trovissitet som kanske tydligast formuleras i Priors avslutande credo: vi ska bli medborgare.

I dag är den pluralistiska idén öppet utmanad. Inte bara i USA och av Donald Trumps häxkittel av xenofobi, misogyni och hbtq-fobi. Utan också här i Europa.

De migranter som Kushner hänvisar till i sin magnifika öppningsscenen och som sökt sig över haven i hopp om ett bättre liv kommer fortfarande, men nu från andra håll i världen. Samtidigt bygger USA murar. Den vackra drömmen om utveckling och medborgarskap återstår kort sagt fortfarande att förverkliga. Men orden om och skildringarna av den är viktigare än någonsin förr.

Johan Hilton,
journalist, författare och kritiker på DN

Inspicient Kattis Blanking
Föreställningsinspicient Josefin Beischer
Sufflör/produktionsassistent Nora Makander

Teknikmästare
Bo Larsen, ansvarig
Krister Sävström, scen
Kalle Magnusson, scen
Harald Gagge, ljud
Joel Kästel, ljus
Johanna Lindborg, ljus
Anders Andersson, ljus
Linda Täck, rekvisita

Kostymkoordinator Andrea Stenman
Kostymateljé Mariane Josefsson, Anja Svärd, Marie Jonsson, Ulrika Arvidsson

Skräddarlärling Sanna Svahn
Praktikant kostymavdelningen Magdalena Jessen, Johan Andersson
Färgning, patinering Alicja Ekerholm
Påklädare Lovisa Meeuwisse, Jessica Nyman, Gyöngyi Balázs

Teknisk koordinator Pontus Karlsson
Producent Jerker Pyron

Marknadschef Jenny Bång
Informatör/programredaktör Carin Hebellius
Kommunikatör Erik Roman
Serviceansvarig Inger Börjesson
Försäljningsansvarig David Ringqvist
Innesäljare Sofie Åström
Fotograf Emmalisa Pauly
AD affischbild Johan Sjövall
Program Trademark Malmö
Tryck KS Print Digitaltryck, Malmö

Koordinator Smedjan Anders Källström
Koordinator Dekormåleri Katarina Hedetoft Lindeberg
Koordinator Snickeri Otto van der Marwitz
Tapetserare Mikael Palmqvist
Specialeffektsmakare Magnus Nilsson
Konstruktör Anders Turesson
Scenografiteknisk samordnare Paula Sjöblom
Dekorateļjéchef Erik Pilesjö

Dramaturg Anna Kölén
Teknisk chef Dan Sörensen
Chefsproducent Lisa Ericstam
Mask- och kostymchef Paola Billberg Johansson
Föreståndare kostymservice Gyöngyi Balázs
Ljusansvarig Sven-Erik Andersson
Transportansvarig Hans Wendel
Städledare Linda Lövgren
Ekonomichef Leif Jönsson

Chefssassistent Linnea Sandström
Teaterchef och ansvarig utgivare Kitte Wagner

FOTOGRAFERING OCH LJUDUPPTAGNING ÄR
AV UPPHOVSRÄTTSLIGA SKÄL EJ TILLÅTEN
VAR VÄNLIG STÄNG AV MOBILTELEFONEN

MALMÖ STADSTEATER

MALMOSTADSTEATER.SE